

IZ ARHIVA U OSIJEKU

God. 1947. osnovana je u Osijeku za Osijek i sjeveroistočni dio NR Hrvatske ispostava Državnog arhiva u Zagrebu, kako bi se spasavala i skupljala arhivska građa tog kraja. Toj je ispostavi kasnije dan naziv Osječko spremište Državnog arhiva u Zagrebu. Iako je Arhiv imao samo jednog arhivistu i jednog pomoćnog službenika uspjelo je ipak prenijeti u Arhiv veliki broj arhivskih fondova iz Osijeka i njegove okolice. Kao najvažnije arhiv gradskog poglavarstva u Osijeku s protokolima od g. 1705. i spisima od godine 1809., arhiv vlastelinstva grofova Eltz u Vukovaru od godine 1721.—1944., arhiv šeste graničarske kompanije u Babinoj Gredi od godine 1773.—1866. i urbarski arhiv sudbenog stola u Osijeku. Zatim 625 vjerskih matičnih knjiga počevši od godine 1693. Razumije se, da skupljena arhivska građa nije samo mehanički uskladištena, već je ona prema mogućnostima također i sređena i znanstveno obrađivana.

Kako je osječka arhivska ustanova već u svojim počecima prerasla okvire jednog arhivskog spremišta, donijelo je Općinsko vijeće i Vijeće proizvođača Narodnog odbora općine Osijek — Gornji grad — 17. I. 1956. odluku, da se osnuje samostalni »Arhiv u Osijeku« kao budžetska ustanova grada, koja preuzima osječko spremište Državnog arhiva u Zagrebu. Ta odluka nije dobila potvrdu, jer je postojeća arhivska ustanova već bila prerasla i okvire gradskog arhiva, na što je 16. VII. 1956., kao svoju budžetsku ustanovu »Arhiv u Osijeku« osnovao Narodni odbor kotara Osijek. Izvršno vijeće Sabora Narodne Republike Hrvatske odborilo je 21. XI. 1956. tu odluku time, da novi Arhiv ima početi rad 1. I. 1957. Prigodom uređivanja arhivske službe u NR Hrvatskoj dodijeljena su osječkom Arhivu područja kotareva Osijek, Vinkovci, Našice i Virovitica, krajevi, koji su povijesno, upravno, gospodarski i saobraćajno najuže vezani s Osijekom.

Tečajem dviju godina svojeg samostalnog djelovanja Arhiv u Osijeku nastavio je sa skupljanjem, evidentiranjem i zaštićivanjem arhivske građe Osijeka

i svojega područja. Rad na terenu postao je naročito važan, jer je ondje arhivska građa do tada u glavnom bila bez dovoljnog nadzora. Takav rad moguće je uspješno provesti samo izgradnjom mreže arhivskih povjerenika u svim važnijim mjesnim središtima, temelje čega je uspjelo postaviti uz pomoć narodnih vlasti i mjesnih muzeja. Preostaje da se tome dade i čvrst organizacioni osnov.

Kao i kod svih ostalih Arhiva i pred osječkim stoje dva teško rješiva goruća pitanja: pitanje povećanja arhivskog stručnog osoblja i pitanje prostora. Iako je Arhiv dobio administratora i dodijeljen mu je samostalni Odio za povijest radničkog pokreta, NOB i Partije sa dva honorarna službenika i vlastitim budžetom, sav ostali arhivski rad ostao je i nadalje na jednom arhivistu kao rukovodiocu i na jednom arhivskom manipulantu. Sistematizacijom radnih mjesta predviđeno je doduše postepeno povećanje potrebnog osoblja, čije ostvarenje međutim ovisi o financijskim mogućnostima. Jednako je važan smještaj arhivske građe, jer su dosadašnje prostorije odavna prenatrpane, a imade mnogo vrijedne građe, koju bi trebalo prenijeti, a i takve, koja je ugrožena. Nema drugog rješenja nego doći do nove zgrade, na čemu se uporno radi.

S obzirom na nastalo razgraničenje područja bilo je potrebno odlučiti o podjeli pojedinih arhivskih fondova između osječkog Arhiva i Državnog arhiva u Zagrebu, što je sporazumno uređeno s neovom upravom Državnog arhiva u Zagrebu. Kod toga bilo je za osječki Arhiv od posebne važnosti vraćanje vjerskih matičnih knjiga kao jednog od najstarijih povijesnih vrela ovih krajeva.

Radu Arhiva mnogo je pomogao i imenovani Arhivski savjet, koji je odmah na prvoj svojoj sjednici prihvatio statut arhiva i sistematizaciju radnih mjesta te zahvatio u svu problematiku arhivske ustanove.

Osječki se Arhiv naravski nije mogao zadovoljiti samo radom unutar Arhiva, već je u istoj mjeri radio i na popularizaciji Arhiva, arhivske službe i domaće

povijesti te na objavljivanju svoje arhivske građe. Organizirana su vodstva kroz Arhiv spojena sa stručnim predavanjima, dovodene su u Arhiv skupine učenika srednjih škola, u školama su po razredima i na razglazu održana predavanja. Predavanja održana su i na osječkoj radiju, a po mjesnim i vanjskim rovinama i stručnim časopisima i knjigama objavljeni su članci i rasprave o povijesti Osijeka i Slavonije te o arhivskoj problematici. Sav taj rad napose je pojačan za vrijeme »Tjedna arhiva«, kada je Arhiv u Osijeku za osječke srednjoškolce raspisao svoj vlastiti nagradni

natječaj s temom iz povijesti Osijeka odnosno šire Slavonije.

Službenici osječkog Arhiva od njegova su osnutka sindikalno učlanjeni u osječkoj podružnici Društva muzejskih radnika NR Hrvatske kao organizaciji najbližoj po radu i po zadacima. Na taj su način na korist arhiva i muzeja uvijek uspješno surađivali s osječkom podružnicom i svim ostalim slavonskim podružnicama muzealaca. Takav zajednički nastup neophodno je potreban za spasavanje arhivske građe i za izgradnju arhivske mreže na terenu.

Dr. Kamilo Firinger

IZ ARHIVA U DUBROVNIKU

1. Prigodom »Tjedna arhiva« permanentna arhivska izložba bila je stalno otvorena prije i poslije podne, uz slobodan pristup. Školama, koje su posjetile izložbu, održana su predavanja o važnosti arhiva i tumačilo izložene dokumente. Preko mjesne radiostanice održano je predavanje: »Jedan dan u dubrovačkom Arhivu«, a na Radničkom sveučilištu drugo predavanje: »Odras starog Dubrovnika kroz njegov Arhiv«. Za izložbu 40-godišnjice osnivanja Države SHS, koju je priredio Državni arhiv u Zagrebu, poslano je nekoliko dokumenata iz našeg arhiva.

2. Evidentiran je dio građe od 1918.—1941. godine. Privremeno su izdvojeni spisi, koji se odnose na aktivnost KPJ od 1923. do 1929. godine, iz povjerljivih spisa Dubrovačke oblasti, a iz odgovarajućih protokola napravljeni su izvaci o istom predmetu. To isto je učinjeno sa spisima Redarstvenog odsjeka Kotarskog poglavarstva od 1919. do 1922. godine i policijskog komesara Kotarskog poglavarstva 1919. godine o odjecima Oktobarske revolucije. Sređeni su ostaci fonda Javnog tužništva bivše Jugoslavije i NDH. U toku je rad na evidentiranju protokola i spisa Okružnog inspektorata Kotarskog poglavarstva u svrhu pripremanja arhivskog materijala o KPJ od godine 1919. dalje, povodom proslave 40-godišnjice

Komunističke partije Jugoslavije. Uporedo s time sistematski se radilo na sređivanju arhiva Kotarskog poglavarstva.

Sređen je također dio nesređenog materijala iz doba Dubrovačke republike. K tome vršena je revizija već sređenog materijala.

3. Uspostavljen je kontakt sa narodnim vlastima Kotarskog NO-a u vezi s nadzorom nad registraturama na području ovog arhiva i u radu prenošenja u naša spremišta one građe iz tih registratura, koja je izgubila važnost za tekuće poslovanje. Direktor arhiva je obišao arhiv grada Korčule i pregledao arhivski materijal Bogišićeve biblioteke u Cavtatu. Tokom ove godine primljen je još jedan dio arhiva stare Dubrovačke općine i smješten na police koje su bile još slobodne. Dogovoreno je sa Carinarnicom, da će tokom 1959. godine biti preuzet i njihov arhiv. Iz budžetskih sredstava kupljene su arhivalije, koje svojim glavnim dijelom pripadaju arhivu obitelji Bonda i Bozdari. Arhivalije su preuzete u vrlo nesređenom stanju, a odnose se na XVIII. i XIX. stoljeće.

4. Radi stručnog uzdizanja arhivskih pomoćnika jedan arhivist im je davao časove iz talijanskog jezika. Drugi arhivisti su se bavili naučnim radom i objavili po nekoliko radova, na temelju proučavanja arhivske građe.